

Эълomiaи Умимии Ҳукуки Башар

Пешгуфтор

Бо дарназардошти ин, ки этирофи қадру қимат ба ҳамаи аҳли башар хос буда, ҳукуки баробар ва дахлнопазири онҳо асоси озодӣ, адолат ва сулҳи умум аст;

бо дарназардошти ин, ки таҳқиру безъитиноӣ ба ҳукуки башар боиси сура­т гирифтани аъмоли ваҳшиёнае гардидааст, ки вичдони башариятро сахт озурда мегардонад ва эҷоди чунин дунёе, ки дар он одамон дар сухан ва ақида озод ва аз тарсу эҳтиёҷ фориг бошанд, ҳамчун волотарин орзуи одамон эълон гардидааст;

бо дарназардошти ин, ки ҳукуки башар бояд бо ҳукми қонун ҳимоят карда шавад, то башар ҳамчун охи­рин илоҷ ба қиёми зидди зулму истибдод маҷбур на­гардад;

бо дарназардошти ин, ки халқҳои Милали Муттаҳид имони худро ба ҳукуки асосии башар, шараф ва қимати шахсияти инсония баробари ҳукуки марду зан дар Оинномаи эълон кардаанд ва қарор додаанд, ки ба пешрафти иҷтимоӣ мусоидат карда ва дар муҳити озодтар вазъи зиндагии беҳтаре ба вуҷуд оваранд;

бо дарназардошти ин, ки давлатҳои аъзо ӯҳдадор шудаанд ба эҳтироми риояи воқеии ҳукуки башар ва озодиҳои асосӣ бо Созмони Милали Муттаҳид ҳамкорӣ намоянд;

бо дарназардошти ин, ки хусни тафохуми умумӣ дар мавриди ин ҳукуку о­хиди­хо дар иҷрои пурраи ин ӯҳдадорӣ аҳамияти бузург дорад,

Ассамблеяи Генералӣ

давлатҳо эълон медоранд, то ҳар фард ва ҳар мақоми давлатӣ онро доиман дар мадди назар дошта бошад ва ҷидду ҷаҳд намояд, ки тавассути омӯзишу таълим ва бо тадбирҳои пешрафтаи миллию байналмилалӣ эътирофу иҷрои умумию самарбахши онҳоро ҷи дар миёни халқҳои давлатҳои Созмон ва ҷи дар миёни халқҳои қаламрави тахти тобеияти ҳукукии онҳо қарордошта ба эҳтироми ин ҳукуку озоди­хо ва таъмини онҳо мусоидат намояд.

Моддаи 1.

Тамоми одамон озод ва аз лиҳози шарафу ҳуқуқ ба ҳам баробар ба дунё меоянд. Онҳо соҳиби ақлу вичдонанд ва бояд бо якдигар муносибати бародарона дошта бошанд.

Моддаи 2.

Ҳар як инсон бояд бидуни тафовуте, махсусан аз лиҳози наҷод, ранги пӯст, ҷинсият, забон, дин ақидаи сиёсӣ ё ақидаи дигар, асли миллӣ ё иҷтимоӣ, вазъи мо­лӣ, хонаводагӣ ё вазъи дигар тамоми ҳуқуқ ва тамоми озодиҳоро, ки дар ҳамин ёломия зикр шудаанд, дошта бошад.

Ғайр аз ин дар заминаи мақоми сиёсӣ, ҳуқуқӣ ё байналмилалии кишвар ё қаламраве, ки фард ба он тааллуқ дорад, сарфи назар аз он, ки оё ин қаламрав му­стақил аст, тахти васоят қарор дорад, худидора намебошад ё истиқлолияти он бо ғон тарх маҳдуд гардонида шудааст, набояд тафовуте гузошта шавад.

Моддаи 3.

Ҳар як инсон ба ҳаёт, озодӣ ва дахлнопазирии шахсӣ ҳақ дорад.

Моддаи 4.

Ҳеҷ кас набояд дар ғуломӣ ё ҳолати маҷбурӣ нигоҳ дошта шавад; ғуломӣ ва ғуломфурӯшӣ дар ҳамаи навъҳои онҳо маън аст.

Моддаи 5.

Ҳеҷ кас набояд тахти азият ё муомила ва ҷазои сахт, ғайринисонӣ ё таҳқиқунандаи шарафи ӯ қарор дода шавад.

Моддаи 6.

Ҳар як инсон, дар ҳар кучое, ки қарор дошта бошад, ба эътирофи ӯ ҳамчун субъекти ҳуқуқӣ ҳақ дорад.

Моддаи 7.

Ҳамаи одамон дар назди қонун баробаранд ва бидуни ҳеҷ як тафовут ба ҳимояи баробари ҳуқуқӣ ҳақ доранд. Ҳамаи одамон дар муқобили ҳар гуна таъйиде, ки хилофи ҳамин Ёломия мебошад ва таҳдиди таъйид аз ҷонибе, ки набошад, ба ҳимояи баробар ҳақ доранд.

Моддаи 8.

Ҳар як инсон дар сурати поймол гардидани ҳуқуқҳои асосии ӯ, ки бо Конститутсия ё қонун пешбинӣ шудаанд, барои барқарорсозии пурраи онҳо аз тарафи судҳои босалоҳияти миллӣ ҳақ дорад.

Моддаи 9.

Ҳеҷ касро худсарона дастгир, ҳабс ё бадарға кардан мумкин нест.

Моддаи 10.

Ҳар як инсон барои муайян намудани ҳукуку ӯҳдадорихояш ва муқаррар кардани асоснокии айбномаи ҷинояте, ки ба дӯши ӯ гузошта шудааст, ба таври баробарии комил ҳуқуқ дорад, ки парванди ӯро суди му­стақилу бетараф ошкоро ва бо риояи талаботи адолат баррасӣ намояд.

Моддаи 11.

Ҳар як инсоне, ки дар содир кардани ҷиноят гунаҳгор дониста мешавад, ҳақ, дорад то замоне бегуноҳ дониста шавад, ки гуноҳаш дар му­рофиаи ошкорои судие, ки дар он барои ҳимояи ӯ томами имкониятҳо фароҳам оварда мешаванд, бо тартиби қонунӣ исбот на­гардидааст.

Ҳеҷ касро барои содир кардани кирдоре ё беамалие, ки дар вақти содир шудани онҳо мувофиқи қонунҳои миллӣ ё ҳуқуқи байналмилалӣ ҷиноят ҳисоб наме­гардид, маҳкум кардан мумкин нест. Ҳамчунин нисбат ба ҷазое, ки метавонист дар вақти содир шудани ҷиноят дода шавад, ҷазои сахттар додан мумкин нест.

Моддаи 12.

Ба ҳаёти шахсӣ ва оилавии ҳеҷ як фард дахлати худсарона намудан ва ба дахлнопазирии манзил, сирри муқотибот, шараф ва обрӯи ӯ худсарона сӯиқасд кардан мумкин нест. Ҳар як инсон ҳуқуқ дорад, ки дар мавриди чунин му­дохила ё сӯиқасд аз ҳимояи қонун истифода намояд.

Моддаи 13.

Ҳар як инсон ҳақ дорад, ки дар ҳудуди ҳар як давлат озодона рафтуомад кунад ва ба худ маҳалли зист интиҳоб кунад.

Ҳар як инсон ҳақ дорад, ки ҳар кишвар, аз ҷумла кишвари худро тарк кунад ва ба кишвари худ бозгардад.

Моддаи 14.

Ҳар як инсон ҳақ дорад, ки аз таъкибот дар дигар кишварҳо паноҳгоҳ ҷӯяд ва аз ин паноҳгоҳ истифода намояд.

Дар мавриде, ки таъкибот воқеан дар асоси ҷинояти ғайрисиёсӣ ё кирдори муқолифи мақсаду усулҳои Созмони Милали Муттаҳид бошад, аз ин ҳақ истифода намудан мумкин нест.

Моддаи 15.

Ҳар як инсон ба шаҳрвандӣ ҳақ дорад.

Ҳеҷ касро худсарона аз шаҳрвандӣ ё аз ҳаққи тағйири шаҳрвандӣ маҳрум кардан мумкин нест.

Моддаи 16.

Мардон ва заноне, ки ба синни балоғат расидаанд, ҳақ доранд бидуни ягон маҳдудияти наҷодӣ, миллий ё динӣ издивоҷ кунанд ва оила бунед намоянд. Онҳо дар мавриди ақди никоҳ, дар давраи дар никоҳи якдигар будан ва ҳангоми бекор кардани он баробарҳуқуқанд.

Ақди никоҳ метавонад танҳо дар сурати ризоияти озодона ва пурраи ҳарду тарафи ба ақди никоҳ дароянда баста шавад.

Оила рукни табиӣ ва асосии ҷамъият буда, ба ҷимояи ҷамъият ва давлат ҳақ дорад.

Моддаи 17.

Ҳар як инсон ҳақ дорад амволро чи шахсан ва чи якҷоя бо дигарон ихтиёрдорӣ намояд.

Ҳеҷ кас набояд аз амволи худ худсарона маҳру м карда шавад.

Моддаи 18.

Ҳар як инсон ба озодии фикр, вичдон ва дин ҳуқуқ дорад; ин ҳуқуқ аз тағйири озодонаи дин ва эътиқод, пайравии озодонаи дин ё эътиқоди худ чи бо тартиби инфиродӣ ва чи якҷоя бо дигарон, ба таври оммавӣ ё ҳусусӣ, дар таълим гирифтани, ибодат намудан ва расму оинҳои динӣ ва маросимири иҷро кардан иборат аст.

Моддаи 19.

Ҳар як инсон ба озодии ақида ва баёни озодонаи он ҳақ дорад; ин ҳуқуқ; бемамониат нигоҳ доштани ақидаи худ, озодона, бо ҳар восита ва сарфи назар аз сарҳадоти давлатӣ, ҷустуҷӯ, дастрасу интишор намудани маълумоти ғояҳоро дар бар мегирад.

Моддаи 20.

Ҳар як инсон ҳаққи озодии ҷамъомадҳои озоишта ва иттиҳодияҳоро дорад.

Ҳеҷ як инсон наметавонад ба ягон иттиҳодия маҷбуран ҷалб карда шавад.

Моддаи 21.

Ҳар як инсон ҳақ дорад, бевосита ё ба воситаи намоёндагоне, ки озодона интиҳоб шуданд, дар идораи қорҳои кишвари худ ширкат намояд.

Ҳар як инсон дар кишвари худ ба хизмати давлатӣ ҳуқуқи баробар дорад.

Иродаи халқ бояд асоси ҳокимияти ҳукумат бошад; ин ирода бояд ба воситаи интиҳоботи давра ба давра ва бидуни сохтакорӣ, ки дар сурати мавҷудияти ҳаққи интиҳоботи умумӣ ва баробар бо роҳи овоздиҳии пинҳонӣ ё тавассути шаклҳои дигари баробар, ки овоздиҳии озодонаро таъмин менамоянд, ба амал бароварда мешавад.

Моддаи 22.

Ҳар як инсон ҳамчун узви ҷамъият ба таъминоти иҷтимоӣ ва татбиқи ҳуқуқ барои нигоҳдории шараф ва инкишофи озодонаи шахсияти ӯ дар соҳаи иқтисодӣ, иҷтимоӣ ва фарҳангӣ ба воситаи саъю кӯшиши миллии ҳамкории байналмилалӣ мутобиқи сохтор ва имкониятҳои ҳар як давлат ҳақ дорад.

Моддаи 23.

Ҳар як инсон дорои ҳаққи меҳнат, интиҳоби озодонаи қор ва шароити одилонаю мусоиди меҳнат ва ҳаққи ҷимоя аз бекорист.

Ҳар як инсон бидуни ягон таъбид барои қори баробар ба музди баробар ҳақ дорад.

Ҳар як қорғар ба музди одилонаю қаноатбахш, ки зиндагии сазовори ҳар як инсон ва аҳли оилаи ӯро таъмин кунад, дар сурати зарурат бо дигар воситаҳои таъминоти иҷтимоӣ пурра гардонидида шавад, ҳақ дорад.

Ҳар як инсон ҳақ дорад, ки иттифокҳои қасаба созмон диҳад ва барои ҷимояи манфиатҳои худ ба иттифокҳои қасаба дохил шавад.

Моддаи 24.

Ҳар як инсон ба истироҳату фароғат, аз ҷумла маҳдудияти оқилонаи рӯзи қор ва рухсатии пулакии даврӣ ҳақ, дорад.

Моддаи 25.

Ҳар як инсон ба ҷунин сатҳи зиндагӣ, аз ҷумла ҳӯрок, пӯшок, манзил, нигоҳубини тиббӣ ва таъминоти зарурии иҷтимоие, ки барои сиҳатию неқӯахволии ҳуди ӯ ва оилааш зарур аст, ба таъминот дар ҳолатҳои бекорӣ, беморӣ, маъҷубӣ, бесаробон мондан, пиронсолӣ ё дигар ҳолатҳои маҳрумият аз воситаҳои зиндагӣ, ки бо сабабҳои новобаста аз ӯ ба вучуд меоянд, ҳақ дорад.

Модарону кӯдакон ба васоят ва кӯмаки маҳсус ҳақ доранд. Ҳамаи кӯдаконе, ки дар ақди никоҳ ва берун аз он таваллуд шудаанд, бояд аз ҷимояи иҷтимоии баробар истифода намоянд.

Моддаи 26.

Ҳар як инсон ҳуқуқи таҳсил дорад. Ақаллан таҳсили ибтидоӣ ва миёна бояд бепул бошад. Таҳсили ибтидоӣ бояд ҳатмӣ бошад. Таълими техникӣ ва касбӣ бояд дастраси ҳамагон бошад. Таҳсили олий бояд мувофиқи қобилияти ҳар кас ба ҳама як ҳел дастрас бошад.

Мақсади таълим бояд рушди ҳамаҷонибаи шахсияти инсон, афзоиши эҳтиром ба ҳуқуқу озодиҳои инсон бошад. Таълим бояд ба ҳусни тафохум, бурдборию дӯстии миёни тамоми миллатҳо, гурӯҳҳои наҷодӣ ва мазҳабӣ ва ҳамҷунин ба вусъати фаъолияти Созмони Милали Муттаҳид дар роҳи ҳифзи сулҳ мусоидат намояд.

Волидайн дар бобати интиҳоби навъи таълим барои фарзандони хурдсол ҳаққи аввалият доранд.

Моддаи 27.

Ҳар як инсон ҳақ дорад, ки дар ҳаёти фарҳангии ҷомеа озодона ширкат варзад, аз ҳунар баҳра барад, дар пешрафти илм саҳм гирад ва аз дастовардҳои он истифода намояд.

Ҳар як инсон ба ҳифзи манфиатҳои моддию маънавии худ, ки самарари қорҳои илмӣ, адабӣ ё ҳунарии ӯ мебошанд, ҳақ дорад.

Моддаи 28.

Ҳар як инсон ба тартиботи иҷтимоию байналмилалӣ, ки дар он ҳуқуқу озодиҳои дар ҳамин Эълومия зикршуда қомилан амалӣ шуда метавонанд, ҳақ дорад.

Моддаи 29.

Ҳар як инсон дар назди ҷомеае, ки рушди оод ва қамолоти шахсияти ӯ фақат дар он имқонпазир аст, ӯҳдадор мебошад.

Ҳар як инсон дар бобати татбиқи ҳуқуқу озодиҳои худ бояд танҳо ба дараҷае маҳдуд карда шавад, ки аз тарафи қонун фақат бо мақсади таъмини эътирофу эҳтироми ҳуқуқу озодиҳои дигарон ва қонёе гардонидани талаботи одилонаи ахлоқӣ, тартиботи ҷамъиятӣ ва осудаҳолии умумӣ дар шароити ҷомеаи демократӣ муқаррар карда шудааст.

Татбиқи ин ҳуқуқу озодиҳо ба ҳеҷ вачҳ набояд ҳилофи мақсаду усулҳои Созмони Милали Муттаҳид бошад.

Моддаи 30.

Ҳеҷ як аз муқаррароти ҳамин Эълумия набояд барои ба давлате, гурӯҳе ё фарде додани ҳуқуқе тафсир шавад, ки ба ягон фаъолият ё кирдоре, ки мақсад аз

он бекор кардани ҳукуку озодиҳои дар ҳамин Эълония баён шуда бошад, асос гардад.